

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIM ARACI OLARAK FİMLERDEN YARARLANMA

Adem İŞCAN*

Geliş Tarihi : 17.11.2016

Kabul Tarihi: 23.12.2016

Öz

Yabancı bir dil beraberinde her zaman yabancı bir kültürü de getirir. Bireylerin dili daha iyi anlayabilmeleri için dilini öğrendikleri ülkenin kültürel özelliklerini öğrenmeleri oldukça önemlidir. Ders kitapları ya da dil öğretiminde kullanılan diğer yazılı materyaller hedef dilin kültürel özellikleri konusunda oldukça dar bilgi içeriğine sahip olduklarından bu konuda farklı materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. İşitsel ve görsel araçların yabancı dil öğretiminde etkin olarak kullanıldığı ve dil öğrencilerine bütün temel dil becerilerinin geliştirilmesinde son derece faydalı olduğu bilinen bir gerçektir. İşitsel-görsel bir sanat olarak film -millî ruhu yansıtan düşünce ve duygularla şekillenen- toplumun kültürel ve estetik imgelerini gerçekçi bir şekilde yansıtır. Güçlü kurguya, zengin toplumsal ve kültürel unsurlara sahip Türk filmleri pek çok yönden Türk kültürünü ve toplumunu yansıtan araçlardır. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma konusu çeşitli yönleriyle ele alınmış, ayrıca yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımında kullanılabilecek filmlerle ilgili etkinlik örnekleri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil, Türkçe öğretimi, kültür, film.

Abstract

UTILISING FROM MOVIES AS A MEAN OF CULTURAL TRANSMISSION IN TURKISH LANGUAGE TEACHING AS A FOREIGN LANGUAGE

A foreign language always appears with a foreign culture. It is mostly noticeable that an individual learns the cultural characteristics of a country whose language he learns in order to comprehend the language of that country. As student books or other written materials used in language teaching has a restricted content, it is required to have various materials. It is a well-known fact that the effective use of visual and auditory tools in foreign language teaching is very useful for the development of all the main language skills. Movies as a visual-auditory art reflect the cultural and aesthetics images of a society which is shaped by the ideas and feelings reflecting the national sense. Turkish movies which have an effective fiction and a variety of cultural and social factors are the means which reflect Turkish society and culture from various aspects. In this study, it has been dealt with the use of movies as a mean of cultural transmission in Turkish language teaching as a foreign language from different perspectives, moreover, some samples of the activities have been suggested in order to use the cultural transmission to the foreigners in language teaching.

Key Words: Foreign language, Turkish language education, culture, movie.

* Doç. Dr.; Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, adem.iscan@gop.edu.tr

Giriş

Dil, bir toplumun anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 15). Kültürün derinliklerinde dilin etkilerini, aynı dili konuşan insanların bütün eserlerinde o dilin dünyayı yorumlama biçimini belirlemek mümkündür (Kırkkılıç, 2002: 9). İkinci bir dili öğrenme, başka bir kültürü öğrenmenin ve onu tam anlamıyla algılamanın en kolay ve mükemmel yoludur.

"Ana dilimizi öğrenirken onun düşünme ve değer sistemleriyle çevremizi algıladığımız gibi yabancı bir dil öğrendiğimizde de değişik değer sistemleri, algılama ve düşünme biçimleriyle tanışırız. Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünyaya bakış açlarına, düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini öğrenmek, bilmekten geçer. Kültürler arası etkileşimlerin hızla arttığı günümüzde bir ya da birkaç yabancı dil öğreniliyor. Yabancı bir dil ya da diller, bize bu dillerin dünyayı algılama biçimlerini ve değer sistemlerini tanıttığından, hem o dillerin kültürleriyle donanmış kişilerle her alanda daha iyi iletişim kurabilmemizi sağlıyor, hem de kendi düşüncemizi geliştiriyor, çevremizi genişletiyor, bunun da ötesinde kültürler arasında değişik ve aynı olan yanlar kendi varlığımızın, kendi benliğimizin bilincine daha iyi varmamıza ve kendi konumumuzu daha iyi belirlememize yardımcı oluyor." (Ozil,1991: 96)

Hızla küreselleşen dünyada ülkeler arası yakın etkileşimin doğal sonucu olarak yabancı dil öğretimi daha fazla önem kazanmıştır. Her dilin farklı bir kültüre açılan kapı olduğu doğrudur; özellikle medeniyetler arası yoğun etkileşim, öteki kültürleri de tanımayı bir tür zorunluluk hâline getirmiştir. Bireylerin dili daha iyi anlayabilmeleri için dilini öğrendikleri ülke hakkında kültürel özelliklerin öğrenilmesi oldukça önemlidir. Ders kitapları ya da dil öğretiminde kullanılan diğer yazılı materyaller hedef dilin kültürel özellikleri konusunda oldukça dar bilgi içeriğine sahip olduklarından bu konuda farklı materyallere ihtiyaç duyulmaktadır.

Dil ve kültürün ayrılmaz parçalar olduğu, dil öğrenmede kültüründe öğrenilmesi gerektiği yadsınamaz bir olgudur. Kramsch'a (1993) göre yabancı dil/ikinci dil öğrenenlerin mutlaka hedef dilin kültürünü de öğrenmesi gerekir. Çünkü ona göre kültürel bağlam öğrenilmeden dil öğrenilemez. Byram ve Morgan (1994) da aynı şekilde kültür öğreniminin dil öğreniminin ayrılmaz bir parçası olduğu görüşündedir. Bu nedenle öğrencilerin kendi kültürleriyle hedef dilin kültürü arasındaki farklılıkların bilincinde olması önemlidir.

Öğretmenler bazen dil programlarında yer alan kültürel konularla ilgili ders anlatımını gereksiz görürler. Onunla uğraşmak onlara göre zaman kaybından başka bir şey değildir. Bunun yerine dil öğretiminde dil bilgisi ve kelime öğretimi konularına ağırlık verirler. Dil programlarının çoğunda kültür, dil ve edebiyatla birlikte üç önemli unsur olarak yer almasına rağmen ders kitaplarındaki uygulamaların tutarsız olması ve öğretmenlerin kültür öğretimiyle ilgili bilgi eksikliği nedeniyle kültür bu unsurların en zayıf halkası olarak görülmektedir.

Öğretmen, kültürü dil öğretiminin ayrılmaz bir parçası olarak düşünüyorsa dil sınıflarında kültür konusunu ele almak zorundadır. Kültürü öğretmenin yollarını araştırmak, böylece kültür öğretimi öğrenciye kolaylaştırmak için çaba göstermek öğretmenin sorumluluğundadır. Öğretmen, kültür öğretimine yönelik materyaller bulmalı ya da öğrencinin faydalanacağı materyaller geliştirmelidir.

Miladinoviç'e (2013) göre öğrenciler dilin oluşumundaki kültürel bağlamlar hakkında bilgi sahibi olmadan dil konusunda uzmanlaşamaz. Dil bilgisi, bir dilin öğrenilmesinde tek başına yeterli değildir. Her durumda başarılı bir iletişim kurmak için kültürel unsurların öğrenilmesi zorunludur.

Dil öğretim uzmanları son 20-30 yıldır kültürler arası iletişim konusu üzerinde durmaktadır. Kramsch'a (1995) göre bu gelişme siyasi, eğitimsel ve ideolojik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Kültürler arası konular, öğrencilere farklı iletişim ve etkileşim alanlarında bilgiler vererek dil öğretimini daha önemli hâle getirir.

Kültür öğretimi sadece geleneklerin ya da değerlerin öğretimi değildir. Bu değerlerin, geleneklerin nasıl oluştuğunu, nelerden etkilendiğini de yorumlamak gerekir. Morgan, (2004) kültürel yorumlama sürecini tartışırken öğretmen ve öğrencilerin kültürel öğelerin nasıl ve niçin meydana geldiğini düşünmeleri gerektiğini vurgular. Öğretmenler öğrencilerin hedef kültüre yönelik bilgilerini artırmak için hedef kültürün yaşam tarzını -değerler ve tavırlarla birlikte- öğretmelidir. Hedef kültürün öğrenimi öğrencilere hedef toplumun dolaylı bir üyesi olarak onlarla tanışma fırsatı verir. Hall ve diğerlerine (1996) göre kültür, bir isimden çok eylemdir. Kültürel formların veya uygulamaların anlaşılması için onun sosyal ilişkilerin bir parçası olarak içinde bulunduğu rolü anlamak gerekir (Akt.,Tognozzi, 2010)

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürünün öğretimi

Yabancılar Türkçe öğretimi, Türk kültürünün öğretilmesi amacını taşımaktadır. Çünkü dil, kültür aktarıcısıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinin ana dil olarak öğretilmesinden farklı ve zor yönü, Türkçeyi öğrenen yabancıların Türk kültürüne olan uzaklığıdır. Yabancı dil öğrenen kişi o dile ait kültürün içine girmektedir (İşcan, 2011: 32).

Dil öğrenmek sadece gramer kurallarını öğrenmekle gerçekleşmez. Yabancı bir dili öğrenmenin en güzel yolu kültür aktarımı ile gerçekleşir. Çünkü kültür, bir milletin her şeyini kapsar. Bir dili öğrenmek için de dili konuşan topluluğun her şeyini (tarihini, coğrafyasını, yaşantısını, değerlerini, yemeklerini, vs.) bilmek gerekir.

Dil öğretimini gerçekleştirirken bu kültürel öğelerin malzeme olarak kullanılması gerekir. Diğer türlü, dil öğretimi değil de kuralların ezberlenmesi gerçekleşir. Bu da zamanla unutulmaya sebep olur (Okur ve Keskin, 2013: 1638).

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımının yapılmadığı durumlarda iletişimde birtakım sorunlar doğmaktadır. Örneğin öpüşme, Türk kültüründe samimiyeti, yakınlığı ve dostluğu ifade etmektedir. Türkiye’de genellikle selamlaşırken iki yanaktan öpülür. Ancak Kore’de aynı cinsten iki kişinin birbirini yanağından öpmesi hoş karşılanmamaktadır. Buna karşın İran ve Arap ülkelerinde insanlar birbirlerini üç defa yanaktan öpmektedirler (Bölükbaş ve Keskin, 2010: 228). Bu örneklerde de görüldüğü üzere kültürel farklılıklar insanlar arasındaki iletişimi etkilemektedir. Bu nedenle Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken kültüre ait bu özellikleri aktarmak Türkçenin daha sağlıklı bir şekilde öğrenimine de katkı sağlayacaktır.

Kültür, çeşitli materyaller yoluyla aktarılabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan metinler, kültür aktarımının en önemli araçlarıdır. Kelimeler boş semboller değildir, onların arka planında bir kültür dünyası vardır. Bu kültür dünyası bilinmeden kelimeler tam anlamıyla kavranamaz, bu açıdan yabancılara Türkçe öğretiminin temel ilkelerinden biri; dil ile birlikte kültürün de verilmesidir (Barın, 2011: 46). Bu nedenle kelimelerin örülmesiyle oluşan metinlerin; kültür aktarımının önemli bir parçası olduğu göz ardı edilmemeli ve metinlerin seçiminde rastgele bir tutum izlenmemelidir (Kalfa, 2013: 168).

Yazılı metinlerin dışında sözlü kültür ürünlerinin kullanılması da Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde önemlidir. Sözlü kültür ürünleri, öğrenme ortamını renklendirirken kişinin öğrendiği dille ilgili farkındalık kazanmasını sağlayabilmektedir. Türk kültürünün yansıtan efsaneler, fıkralar, deyimler, atasözleri, maniler ve bilmeceler gibi sözlü geleneğin ürünleri, Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin dikkatini çekmekte, Türk kültürünü aktarmada önemli roller üstlenmektedir. Suriyeli mültecilere Türkçe öğreten elemanların sözlü kültür geleneğinden ustaca yararlanmaları bu açıdan büyük bir önem taşımaktadır (Gün, 2015:123-124).

Yabancılara Türkçe öğretiminde amaç, yalnızca birtakım kelimeleri öğretmek değildir. Kişiyi dili, Türk kültürünü yeterli ölçüde kazandırmaktır. Çünkü Türkçeyi severek, isteyerek öğrenen bir yabancı, Türkiye'nin kültür elçisi durumuna gelmektedir. Dolayısıyla, yabancılara Türkçeyi öğretirken hem dilimizi zorlaştırmadan öğretmeli ve sevdirmeliyiz hem de

oluşturacağımız metinlerde (Temel düzeyde birçok metin oluşturulmak zorundadır. Türk çocuğuna vereceğiniz en basit metinler bile bir yabancıya anlayamayacağı birçok güçlük doludur.) Türk kültürünü iyi yansıtmalıyız. Daha sonra ise, orta düzeyden itibaren seçeceğimiz klâsik ve çağımızı yansıtan metinleri, öğrencilere vermemiz gereken dil bilgisi yapılarını da göz önüne almak suretiyle ders ortamına uyarlarken de bu duruma özen göstermeliyiz. Bunları yaparken de günümüz Türk insanının çevresiyle kurduğu iletişim birinci planda olmalıdır. Çünkü dil öğretimi, yaşantıların kazandırılması demektir (Barın, 2003: 312-313).

Kültürü oluşturan unsurları düşündüğümüzde öğretmek için karşımıza çok geniş kapsamlı bir birikim, uygulama ve yaşantılar çıkacaktır. Bu nedenle yabancıya Türkçe öğretimi esnasında kültürümüzü oluşturan bütün unsurları vermek mümkün olmayacaktır. Ülker'in Byram ve Risager'den yaptığı aktarıma göre yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının büyük önemi vardır; fakat kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için ve yabancı dil öğrenenler yine de daha çok dilin dizgesel yapılarına odaklı olduklarından kültür başlığı altında öğrenciye verilebilecek olan şeyler öğrencinin dili anlamasına yardımcı olacak nitelikte olmalıdır. Tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek-görenekler, turizm ve seyahat, iş hayatı ve işsizlik gibi konular yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında öncelikle öğretilmesi uygun olan konulardır (Ülker, 2007: 16-17).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli olan unsurların başında iletişimsel yetiyi kazandırmak gelmektedir. Tahsin Aktaş'a göre (2004: 46); iletişimsel yeti, "Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir." Aktaş konu ile ilgili olarak bu yetinin yalnızca dil bilimsel ve toplum bilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de içerdiğini belirtmektedir.

Kültürler arası yaklaşımla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yaparken kültürel unsurların gerek öğretim esnasında gerekse kullandığımız materyallerde bulunması elzemdir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta hangi kültürel unsurların aktarımının yapılacağıdır. Yani biz yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yaparken hangi kültürel değerlerimizi aktaracağız? Geçmişte kalmış kültürel değerlerimizi mi yoksa sokakta yaşayan ve son yıllarda yabancı kültürlerden çok fazla etkilenecek olmuş kültürel unsurları mı aktaracağız? Kültür aktarımını dil eğitiminin bir parçası olarak değerlendiren Aslan'a göre (2007: 118); bu aktarımın ölçüsü iyi ayarlanmalıdır. Kültür aktarımı hem öğrenilen yabancı dilin ait olduğu toplumlara tanıtıcı

nitelikte olmalı hem de başka kültürlerin özelliklerini sunan bir yapıda olmalıdır. Türkçe öğretimi esnasında kültürler arası yaklaşımdan hareketle aktarılacak olan kültürel unsurlarda bir sıra gözetilmeli ve kendi kültürümüze ait olan unsurların kullanım sıklığına göre yer verilmesine dikkat edilmelidir (Demir ve Açık, 2011:57-58).

Filmlerin yabancı dil öğretimi kültür aktarımındaki işlevi

Öğrencilerin hedef dilin kültürünü öğrenmeleri için etkili yollardan biri de hedef kültürle ilgili film izlemeleridir. Watson (1990), “Eğitimde Film ve Televizyon” adlı kitabında bütün kitle iletişim araçlarının -özellikle televizyon ve filmlerin- çok önemli çevresel faktörleri de içeren kültürün aktarılmasında çok önemli araçlar olduğunu belirtir. Öğrencilerin, film izleyerek hem hedef kültürü anlama becerileri gelişir hem de hedef kültürü besleyen diğer alanlara ilgisi artar. Thorold (1994), öğrencilerin hedef dille ilgili film izlemesiyle o kültüre ait tarih, felsefe, dil bilim, psikoloji, sosyoloji, coğrafya ve güzel sanatlar alanlarında da bilgi birikimi artar (Akt., İstanto, 2009).

Bir kültür eğitimcisi olarak öğretmen, uygun filmlerin seçiminde ve sınıf etkinlikleri oluşturma konusunda yaşamsal bir rol oynar. Bütün filmler kültürel değerleri ve coğrafya, sosyodil bilim, sosyoekonomik, sosyopolitik ve eğitim gibi kültürü oluşturan diğer unsurların öğretimine uygun değildir. İstanto (2009), hedef kültürün öğretimine yönelik filmlerin seçiminde şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini söyler:

1. Öğrencinin dil seviyesi dikkate alınmalıdır. Düşük seviyedeki öğrenciler için alt yazılı filmlerin izletilmesi daha uygun olur.
2. Yüksek seviyedeki dil öğrencileri için içerik kültürel açıdan daha karmaşık konuların işlendiği filmler tercih edilmelidir.
3. Hedef dilin /konuşma dilinin ön plana çıktığı filmler yüksek düzeydeki öğrenciler için daha uygundur.
4. Filmin çekildiği mekânların hedef dilin konuşulduğu ülkenin farklı bölgelerinde çekilmiş olması farklı kültürel özelliklerin öğretilmesi açısından önemlidir.

Filmler sadece dil öğretiminde kullanılan önemli bir araç değildir. O ayrıca, kültürler arası öğrenmede de kullanılan etkili bir araçtır. Kültür, iletişimden büyük ölçüde etkilenir. Bu nedenle filmler öğretmenlere farklı diyalektlerin, yazı şekillerinin, geleneklerin ve göreneklerin, tabuların ve diğer kültürel unsurların derste etkinliklerle öğretilmesinde yardımcı olur. Birçok film, kültürler arası iletişim konusunda mükemmel örnekler içerir.

Filmler aracılığıyla kültürler arası iletişim, öğrencilere diğer insanların eylemlerini anlamalarına ve onlarla empati kurmalarına yardımcı olur. Ayrıca filmler aracılığıyla kültürler arası yanlış anlamaları ve kavram yanılgıları en aza indirgenmiş olur (Roell, 2010).

Kültürel bakış açısı, insanların yaşam tarzları, gelenekler, inançlar, değerler ve dünyaya bakış açılarıyla ilgilidir. Kültürel bakış, bir kültürden diğerine değişir. Bir kültürde normal olarak görülen ve kabul edilebilen bir şey, diğer kültürde garip ve kabul edilemez görülebilir. Farklı kültürlere sahip insanların birbirlerini yanlış anlamaları onların dil bilgisi ya da kelimeleri yanlış kullanmalarından kaynaklanmaz. Bunun nedeni onların konuşmalarını farklı tarihi görüşler, farklı kültürel değerler ve farklı ideolojilerin şekillendirmesidir. Kültürel farklılıkların bilincinde olma, kültürler arası iletişimin başarısına ya da başarısızlığına bağlıdır (Zhang, 2011).

Dil kullanımı ve kültürel bakış, kültürel kabuller ve ideolojiler arasındaki ilişki ışığında hedef dili konuşan kişilerin diliyle ilgili analizler ve değerlendirmeler yapma, öğrencilerin hedef dili ve kültürü anlamalarında yardımcı olur. Ayrıca dil aracılığıyla önemli değerlerin ve ideolojilerin, tavırların hedef toplumdaki anlamını kavramalarına yardımcı olur. Belirli sosyal normların ve ideolojilerin şekillendirdiği filmler, yerel konuşucuların genellikle -toplumsal gerçeklik içinde – sosyal yaşam davranışlarını tasvir eder.

Dil ve kültür öğretimi; durumlu, etkileşimli, karşılaştırmalı ve yorumlayıcı öğrenmeyi içerir. Durumlu öğrenmede, bilişsel becerilerin yanı sıra, aşamalı olarak bir anlamının gerçekleşmesine dayanan bir süreç söz konusudur. Etkileşimli öğrenmede, öğrencileri dilin sosyal çevrelerde nasıl kullanıldığı öğrenilir. Karşılaştırmalı öğrenmede kendi kültürüyle hedef dilin kültürü arasındaki kültürel farklılıklar öğrenilir. Yorumlayıcı öğrenmede ise, yanıtlayıcı, ilişki ve dinamik bir yorumlama ve anlama süreci vardır. Öğrenciler dil çalışmalarıyla sosyokültürel gerçekliği anlamaya çalışır. Filmler bu konuda gerçek yaşam durumlarıyla dil bilim ve dil ötesi unsurlarla mükemmel bir yardımcıdır. Nitelikli filmler, görsel ve sözel unsurlarla gerçek yaşamı sunar. Böylece diğer öğretim materyallerine göre öğrencinin dikkatini daha güçlü olarak yoğunlaştırır (Zhang, 2011).

Tognozzi (2010), dil sınıflarında kültür öğretimi için uygun bir film sahnesi seçiminde öncelikli olarak öğrencilerin kendi yaşamlarıyla ilişkili olmasına dikkat edilmesi gerektiğini söyler. Ona göre filmdeki konuşma dilinin zorluk düzeyi ve karakterlerin diyalektiği önemli olarak görülmesine rağmen sahnelerin çok kolay anlaşılması için uğraşmak şart değildir. Tognozzi (2010), filmler aracılığıyla dil ve kültür öğretimi için tasarladığı ve uyguladığı proje etkinliklerinin izleme ve yeniden inceleme, dinleme ve yeniden dinleme ve bazı dil zorluklarının üstesinden gelmek için tekrarlanan görev ve ödevlerden oluştuğunu söyler. Sahnelerin vurgu, tonlama, beden dili, jest ve mimik, tutarsızlıklar ve faydalı taraflarıyla

incelenmesi sonucunda öğrenciler hedef kültür ve dille ilgili büyük bir iletişim bağlamıyla karşılaşmış olacaktırlar.

Film seçiminde şu özelliklere dikkat edilmelidir:

1. Film sahnesi 1,5-2 dakikadan uzun olmamalıdır.
2. Sahnede genellikle diyalog tercih edilmeli ve bu diyaloglarda iki kişiden fazla karakter olmamalıdır.
3. Sahne hedef kültür ve toplumun gerçek yaşamlarından izler taşımalıdır.
4. Karakterlerin jest ve mimikleri izleyen tepkisine uygun olmalıdır.

Bu unsurlar öğrencinin hedef dildeki gerçek yaşam iletişimini derinlemesine anlamasını sağlayacaktır.

Yabancı dil öğrencileri bir beceride kazandıklarını diğer becerilere aktarmakta zorlanırlar. Dolayısıyla öğrencilere dil becerileri arasındaki ilişkiyi kavratmak ve onları sentezlemeleri için öğretim etkinliklerine ihtiyaç duyulur.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı konusunda filmlerden yararlanma

Film, işitsel-görsel bir sanat olarak -millî ruhu yansıtan düşünce ve duygularla şekillenen- toplumun kültürel ve estetik imgelerini gerçekçi bir şekilde yansıtır. Film, gerçek yaşamı, popüler kültürü ve sanatı yansıtan bir aynadır.

Yabancı dil öğretiminde, sadece öğretmen ve ders kitaplarının kullanıldığı durumlarda işitsel ve görsel araçlar büyük önem taşımaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde hedef kitlenin özelliklerini de dikkate alarak seçilecek filmler hem derse olan ilgiyi artıracak hem de dilin doğal kullanımının sınıf ortamına girmesiyle birlikte dil becerilerinin daha sağlıklı gelişmesine sebep olacaktır (Yılmaz ve Diril, 2015).

Yabancılara Türkçe Öğretiminde filmlerin kullanımı her seviyede (A1, A2, B1, B2, C1,C2) ve her türde (kelime öğretimi, okuma-anlama, dinleme, dil bilgisi vb.) en önemli etkiye sahip vazgeçilmez metottur (Gülseven, 2014).

Yapılan akademik çalışmalarda kullanılması gerektiği ifade edilen, yabancılara Türkçe öğretirken görsel ve işitselliği olan “kısa ve uzun metrajlı filmlerden yararlanma metodu”; hem dil öğreticilerine Türkçeyi öğretirken kolaylıklar sağlayacak hem de öğrencilerin Türkçeyi öğrenme düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunacaktır. Nitelikli filmler diye ifade edebileceğimiz; Türk kültürünü ve evrensel duyguları verebilecek, Türkiye’nin tanıtımının yer

aldığı, Türkçenin düzgün ve doğru kullanıldığı filmleri öğrenciyle paylaşmak yabancılara Türkçenin öğretiminde katkı sağlayacaktır. Bunun yanında filmleri seyredirken ve filmleri izledikten sonra yapılacak etkinliklerle öğretilen bilgiler pekiştirilecektir (Ünlüler Arabacı, 2015).

Güçlü kurguya, zengin toplumsal ve kültürel unsurlara sahip Türk filmleri pek çok yönden Türk kültürünü ve toplumunu yansıtan araçlardır. Türkçe filmler, gerçek dil çevresinde zengin kültürel çağrışımlar sağlar. Türkçe filmlerin izlenmesi öğrencilerde;

- * Türkçeye karşı dil hassasiyetinin kazanılması,
- * Dinleme ve konuşma becerilerinin gelişmesi,
- * Bilgi dağarcığının ve kültürel birikimlerinin artması,
- * Türkçe öğrenmeye daha istekli olmaları gibi birçok faydalı nitelik kazandıracaktır.

Filmlerin seçimi

Yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilere izlenecek filmlerin seçimi son derece önemlidir. Bu konuda en önemli sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Filmlerin seçiminde dikkat edilecek hususlar şunlardır:

1. Öncelikle seçilecek Türk filmi öğrencinin dil seviyesine ve eğitim amacına uygun olmalıdır.

2. Filmlerin alt yazılı ya da alt yazısız olarak izletilmesi, öğrencilerin seviyelerine göre tercih edilmelidir. Örneğin A1 ve A2 seviyesindeki öğrenciler için alt yazılı filmler, B1 ve üzeri seviyedeki öğrenciler için alt yazısız filmler izletilmelidir. Böylece filmlerin anlaşılması daha da kolaylaşacak ve öğrencinin hedef kazanımları gerçekleştirmelerine bir adım daha yaklaşılabilecektir.

3. Filmin içeriği önceden kontrol edilmeli, cinsellik veya şiddet içeren unsurlar yer almamalıdır.

4. Video filmi ile yapılacak etkinliğin süresi en fazla bir ders saatinin yarısı kadar yani; bir dersi 40 dakika kabul edersek 20 dakika olmalıdır. Video filmine bağlı olarak yapılacak olan aktiviteler toplamda 20 dakika olmalıdır. Derste kullanılacak olan video filminin uzunluğu da bu durumda en fazla on dakika olmalıdır (Taşdemir, Bilkan ve Can, 2004: 79).

5. Öğrencilerin ilgileri, kültürleri, yaşam tarzları, inançları dikkate alınmalı izletilecek video filmleri buna göre planlanmalıdır. İlginç video filmleri, dersi olumlu etkileyecektir (Arslan ve Âdem, 2010).

6. Filmin konusu/teması karmaşık olmamalıdır.
7. Öğretmen film öncesi, film sırası ve film sonrası etkinlikler hazırlamalıdır. Etkinlikler olmadan sadece filmin izlenmesi bizi bu konuda başarıya götürmeyecektir.
8. Filmdeki Türkçe günlük konuşma dilinin tüm özelliklerini yansıtmalıdır. Argo ve deyimlerin fazlaca yer almamasına dikkat edilmelidir. Çünkü Türkçenin özel kullanımlarının filmde fazlaca yer alması öğrencide kafa karışıklığına neden olacaktır.
9. Karakterlerin konuşmalarında Türkçenin ağız özellikleri de fazla olmamalıdır. Aksi takdirde öğrenciler filmi anlamakta zorluk çekebilir.
10. Seçilecek Türk filmleri biçim ve içerik yönünden farklı öğretim ve beceri alanlarının (konuşma, yazma, okuma, dinleme, dil bilgisi, sözcük öğretimi ve kültür öğretimi gibi) geliştirilmesine yönelik olmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürünün aktarılmasında yalnızca film izletilmesi hedefe ulaşmamızda yeterli değildir. Bunun için film öncesi, film sırası ya da film sonrasına yönelik etkinlikler hazırlanmalıdır.

Kültür aktarımına yönelik Türk filmleriyle ilgili etkinlik örnekleri

Babam ve Oğlum filmiyle ilgili kültür öğretimine yönelik etkinlik örneği

İMDB (Internet Movie Database) sitesinden 8.7 gibi çok yüksek bir puan alan “Babam ve Oğlum” filmi, Türk kültürünü yansıtan öğeleri, diyaloglarıyla, 1980 darbesinin insanımız üzerindeki etkisini konu alan içeriğiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türkçenin dil yapıları ve kültür öğretiminde kullanılacak filmlerden biridir.

Etkinlik Adı: Filmdeki kültürel unsurları değerlendirme etkinliği

Yönerge: Bu etkinliğin yapılması için filmin tamamının izlenmesi gerekir. Filmin izlenmesinden önce öğretmenin filmdeki kültürel unsurlarla ilgili öğrenciyi bilgilendirmesi gerekir. Sonra öğrencilere bu unsurlara dikkat ederek filmi izlemeleri gerektiği söylenir. Film izlendikten sonra öğrencilere filmdeki Türk kültürüne ait unsurları değerlendirebilecekleri sorulardan oluşan bir çalışma kâğıdı verilir. Çalışma kâğıdında öğrencinin seviyesine göre ipuçları verilebilir. En sonunda öğrencilerin yanıtları sınıfla birlikte değerlendirilir.

Çalışma kâğıdı örneği

1. Filmde, askerî darbenin Türk kültürüne ve toplumsal hayata etkisi ne şekilde olmuştur? (*Hapis yatma, yargılanma, işkence görme, doğum esnasında eşini kaybetme gibi...*)

2. Aile ilişkileri açısından filmde gördüğünüz Türk kültürüne ait unsurlar nelerdir? (*Aile içerisindeki küslük, geniş aile, annelerin aile bütünlüğünü sağlamaya çalışması, zor günlerde ailenin bir araya gelmesi, babanın ölen evlada ağıtı gibi...*)

3. Türkçenin kullanımı konusunda filmde duyduğunuz Türk kültürel unsurlar nelerdir? (*Şive, deyimler gibi...*)

4. Fiziksel özellikler açısından Türk kültürünün rolü hakkında filmde hareketle neler söyleyebilirsiniz? (*Ellere kına yakılması; erkeklerin bıyığı, kasketi, şapkası, çizmesi, yeleşti; kadınların altın bilezik takıları, fotr şapkaları, şalvarları, yazmaları; çocukların okul kıyafeti ve çantaları gibi...*)

5. Komşuluk ilişkileri bakımından Türk kültürünün etkisi hakkında filmde neler fark ettiniz? (*Öksüz bebeği komşuların emzirmesi, yolda kalmış ya da zor durumda olan insanlara koşulsuz yardım, cenaze evini yalnız bırakılmaması gibi...*)

6. Türk köy kültürü hakkında filmde gördüğünüz özellikleri yazınız. (*Köy çocuklarının traktör merakı, kadınların tarlada çalışması, iş yapması ve traktör kullanması, eşeğe ve ata binmek, ahşap evler gibi...*)

7. Eğlenme ve dışarıda vakit geçirme anlamında filmde Türk kültürüne ait neler fark ettiniz? (*Kahvehane, nargile, rakı ve balık sofrası gibi...*)

8. Ataerkil aile yöntemi hakkında, filmde Türk kültürüne ait neleri fark ettiniz? (*Babaların erkek çocuk istemesi, babanın yolda herkesten önde gitmesi, evin babasından herkesin çekinmesi ve korkması, torunlara dedenin isminin verilmesi, son sözü babanın vermesi gibi...*)

9. Filmde, kuşak çatışmasına ilişkin Türk kültüründe neler fark ettiniz? (*Babaların kendi evlatlarına davranış farklılığı, baba ve oğlunun meslek görüşlerindeki farklılık, babaların hayata bakış açılarının farklılığı gibi...*)

10. Türk kültürüne ait filmde gördüğünüz diğer unsurlar nelerdir? (*Bakkal, Kur'an-ı Kerim'e el basılması, yer yatağı, Amerikan kültürünün Türk kültürü üzerindeki etkisi gibi...*)

11. Filmde, Türk kültürü ve dili açısından sizi en çok etkileyen öge ya da öğeler nedir?

Hababam Sınıfı filmiyle ilgili kültür öğretimine yönelik etkinlik örneği

Film İMDB (Internet Movie Database) (Türkçesi: İnternet Film Veri Tabanı) sitesinde 9.5 puanla en iyi Türk filmleri arasında 1. sıradadır. Filmde Türk eğitim sistemine eleştirel bir gözle ve mizahi açıdan yaklaşmıştır. Hababam Sınıfı'nda üç şeyin yergisi yapılmaktadır: kopyanın, ezberin ve uydurma saygının. (Sönmez, 2011) Türk eğitim sistemini mizahi bir dille

anlatan film bu niteliğiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilir olacak yardımcı ders materyallerinden biri olarak düşünülmektedir.

Etkinlik adı: *Kültürel unsurları keşfetme etkinliği*

Yönerge: Hababam Sınıfı filmi Türkiye’de hâkim olan eğitim algısını çok net yansıtan öğelerle dolu bir filmidir. Dolayısıyla bu etkinlikte daha çok eğitim unsurlarıyla ilgili öğrencilerde farkındalık oluşturacak öğeler kullanılmalıdır. İdeal öğretmen rolündeki Mahmut Hoca ve öğrenci profilindeki Hababam Sınıfı öğrencilerinin diyaloglarından oluşan birkaç dakikalık sahneler izletilir. Daha sonra öğrencilere bu sahnelerin yorumlanmasına ilişkin sorular sorulur. En sonunda öğrencilerin yanıtları değerlendirilir.

Değerlendirme soruları

1. Mahmut Hoca sizce nasıl bir öğretmendir?
2. Mahmut Hoca’nın öğrencilere yaklaşımını nasıl buldunuz? Siz olsaydınız, nasıl davranırdınız?
3. Öğrencilerin davranışları hakkında neler söylersiniz?
4. Bu diyaloglardan hareketle Türk eğitim sistemi ile ilgili neler söylersiniz?

Sonuç

Yabancılar Türkçe öğretiminde, Türk kültürüne ait unsurların belirlenerek, seviyelere uygun becerilerde verilmesi, öğrenmeye büyük katkı sağlayacaktır. Metinlerin dilimizi ve kültürümüzü en iyi şekilde yansıtmaya dikkat edilmesi gerekir. Dile ait parçalar olan dil bilgisi, temel beceriler ve o dile ait kültürel unsurların harmanlanarak verilmesi ile hedeflenen öğrenme başarıya ulaşabilir (Kutlu, 2015: 706).

Hedef kültürle bütünleştirilmiş yabancı dil dersleri öğrencilerin öğrenmekte oldukları dili ve o dili konuşan toplumu daha kapsamlı bir şekilde anlamalarını amaçlamaktadır. Bu vesileyle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için Türk kültürünü öğrenmek göreceli bir kavram olmaktan öte aksine gerekli bir aktivitededir (Koçer, 2013: 32).

Yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürler arası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerin kültür aktarımı açısından dikkatli bir şekilde incelenmesi ve aktarılacak kültürel unsurların titizlikle seçilmesi gerekmektedir. Kültür aktarımı yapmak adına bütün kültürel unsurların verilmesi daha doğrusu günümüzde işlevine az rastlanan kültürel unsurların ya da kendi içinde bile çelişen kültürel unsurların verilmesi yabancıların da çelişkiye düşmesine neden olacağından metinlere konulacak kültürel unsurların günümüz şartlarında olmasına dikkat edilmelidir. Kültür aktarımı yaparken bağlama uygun olmasına, kültürü

öğreterek anlaşmayı sağlamanın amaç edinilmesine dikkat edilmelidir (Demir ve Açık, 2011: 70-71).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en önemli amaçlarından biri, Türk toplumunun kültürel unsurlarını tüm yönleriyle öğrencilere aktarmaktır. Günümüzde kültürel unsurların yansıtılmasında en önemli araçlardan biri de hiç şüphesiz filmlerdir. Dolayısıyla, kurgu ve içerik bakımından Türk tarihini ve kültürünü en iyi şekilde yansıtan Türk filmleri de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en önemli araçlarından biridir.

Nitelikli Türk filmleri; zengin içeriği, kültürel dikkatleri, gerçekçi yapısıyla ve hepsinden önemlisi iyi bir yabancı dil öğretim yardımcısı olarak öğrencilerin en yakın arkadaşıdır. Türk filmleri, yalnızca dil öğretimine katkıda bulunmaz. Ayrıca, Türk toplumunun gerçek yaşamını da yansıtır.

Yabancılara verilen Türkçe derslerinde kullanılacak Türk filmlerinin seçimi dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu konuda öğretmenlerin sorumlulukları ve üstleneceği görev oldukça önemlidir. Ayrıca filmlerin kullanımında yapılacak etkinlikler de yine eğitimcilerin dikkat etmesi gereken diğer bir husustur.

Yabancılara verilen Türkçe derslerinde temel hedefe ulaşılması için, nitelikli Türk filmlerinden mutlaka yararlanılması gerekir. Filmler aracılığıyla Türkçe derslerinde istenilen verimi alabilmek için de Türkçe öğretmenlerinin bu konuda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekir. Bu nedenle Türkçe öğretmenliği lisans programıyla, yabancılara Türkçe öğretimi programlarında bu konuya ayrıntılı olarak yer verilmelidir (İşcan, 2011:946-947).

Kaynaklar

- Aktaş, T. (2004). “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Selçuk Üniversitesi, Konya, Sayı 12, s. 45-58.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı”. *Dil Dergisi*, 147, ss. 63-86.
- Aslan, Y. (2007). “Yabancı Dil Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar”. *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi*, Ankara.
- Barın, E. (2003). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi”. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13-1, 311-317.

- Barın, E. (2011). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler”. *Türk Yurdu* 286, (2011): 44-47.
- Byram, M. & Morgan, C. (1994). *Teaching-and-Learning Language-and-Culture*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Bölükbaş F. ve Keskin F. (2010). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımında İşlevi”. *Turkish Studies*, S: 5(4), s. 221-235.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürler Arası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler”. *TÜBAR XXX*, s. 51-72.
- Gülseven, Ü. (2014). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Filmlerin Önemi ve Kullanımı. 3rd International Conference On Language And Literature “Turkish in Europa”. Tirana/Albania, Proceedings Book, 404.
- Gün, M. (2015). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Veren Elemanların Adıyaman İli Çadır Kent Bölgesinde Türkçe Öğrenen Suriyeli Araplara Türk Kültürü Aktarımına İlişkin Görüşleri”. *Cappadocia Journal Of History And Social Sciences*, C.5., s. 119-138.
- Istanto, J. (2009). “The use of films as an innovative way to enhance language learning and cultural understanding”. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 6(1), 278-290.
- İşcan, A. (2011). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi”. *Turkish Studies*, Y. 6, S. 3, s. 939-948.
- İşcan, A. (2011). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi”. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, S.2(4), s.29-36.
- Kalfa, M. (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı”. *Millî Folklor*, Yıl: 25, Sayı: 97, 167-177.
- Kırkkılıç, A. (Ed.) (2002). *Türk Dili Yazılı Anlatım ve Kompozisyon Bilgileri*, Erzurum: Aktif Yayınevi.

- Koçer, Ö. (2013). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Hedef Kültürle Bütünleştirilmiş Dersler Sonrasında Görüşlerinin İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3 (2), 25-35.
- Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Kramsch, C. 1995. “The Cultural Component of Language Teaching”. *Language, Culture and Curriculum* 8 (2): 83–92. <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-01-2/beitrag/kramsch2.htm>.
- Kutlu, A. (2015). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürün Araç Olarak Kullanımı: Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Seviyesi)”. *K.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (2), 697-710.
- Miladinovic, M. (2013). “Culture in the foreign Language Learning Classroom. *AFS Intercultural Programs. Connecting Lives, Sharing Cultures*”. ICL Blog, July 5, 2013. Retrieved from: <http://www.afs.org/blog/icl/?p=3533>.
- Okur, A., Keskin, F. (2013). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretim Seti Örneği”. *Turkish Studies*, 1619-1640.
- Ozil, Ş. (1991). *Dil ve Kültür, Çağdaş Kültürümüz Olgular ve Sorunlar* (içinde), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özbay, M. (2002). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Roell, C. (2010). “Intercultural Training With Films”. *English Teaching Forum*, 48 (2): 2- 15.
- Sönmez, S. (2011). *Rıfat Ilgaz*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Taşdemir, E., Bilkan, N., Can, H. (2004). *Türkçe Öğretim Teknikleri*. İzmir: Dilset Yayınları
- Tognozzi, E. (2010). *Teaching and Evaluating Language and Culture Through Film*. *Italica*, 87(1), 69-91.

- Ülker, N. (2007). *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlüler Arabacı, P. (2015). “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılan kısa ve uzun metrajlı filmlerin Kırgızistan bağlamında değerlendirilmesi”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(2), 83-97.
- Yılmaz, F. ve Diril, A. (2015). “Filmlerle Yabancılara Türkçe Öğretimi: Beyaz Melek Film Örneği”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 10, s. 223-240.
- Zhang, L. (2011). “Teaching Chinese Cultural Perspectives Through Film”. *L2 Journal*, 3(2), 201-231.